

ทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

นางสาวศรีอร เจนประภาพงศ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๘

ISBN ๘๓๘-๕๖๖-๕๔๓-๖

011597

17406789

ACADEMIC LIBRARIANS' ATTITUDES ON INFORMATION TECHNOLOGY

Miss Srion Janeprapaong

ศูนย์วิทยทรัพยากร

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Library Science

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยี-
สารสนเทศ
ชื่อนิสิต นางสาวศรีอร เจนประภาพงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ
ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์
ปีการศึกษา ๒๕๒๔

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมี ๒ ประการ คือ ๑) ศึกษาทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในด้านความคิดเห็นและความรู้สึกของบรรณารักษ์ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และวิชาชีพบรรณารักษ์ และ ๒) เปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์ในกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันในด้านสภาพของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุด ภูมิการศึกษา ประเภทงานที่รับผิดชอบ และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานในการวิจัยมี ๔ ประการ คือ ๑) ทัศนคติของบรรณารักษ์ที่ทำงานในห้องสมุดที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้บ้างแล้ว ที่มีแผนงานจะนำมาใช้ และที่ยังไม่มีการนำมาใช้ ตลอดจนที่นำมาใช้บ้างแล้ว และมีแผนงานจะนำเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นมาใช้ในอนาคต จะแตกต่างกัน ๒) บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี จะมีทัศนคติต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ แตกต่างจากบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่า ๓) บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบงานที่ต่างกัน จะมีทัศนคติต่อเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกัน และ ๔) บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย จะมีทัศนคติต่อเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างจากบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า

วิธีวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นบรรณารักษ์ที่ทำงานในห้องสมุดกลางห้องสมุดคณะ และ ห้องสมุดวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๒ แห่ง (๕ สถาบัน) รวมประชากรทั้งสิ้น ๓๑๔ คน โดย
ส่งแบบสอบถาม ๓๑๔ ชุด ได้รับกลับคืนมา ๒๘๑ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๔๘

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีทางสถิติ โดยใช้ ความถี่
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างโดยใช้ค่าที และ
ค่าเอฟ โดยเฉพาะค่าเอฟ เมื่อพบว่ารายการใดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕
จะทดสอบความแตกต่างของแต่ละกลุ่มเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) การ
วิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางที่ดีต่อเทคโนโลยี
สารสนเทศ และบรรณารักษ์ทุกคนมีทัศนคติในทางที่ดีต่อวิชาชีพบรรณารักษ์ เป็นต้นว่า
เห็นด้วยว่าเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การเผยแพร่ข้อสนเทศสะดวกเร็วมากยิ่งขึ้น
และบรรณารักษ์ควรร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีเพื่อให้โครงการนำเทคโนโลยี-
สารสนเทศมาใช้มีผลสำเร็จตามเป้าหมาย บรรณารักษ์รู้สึกไม่กลัวมากกว่าเทคโนโลยี-
สารสนเทศโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ จะทำให้วิชาชีพบรรณารักษ์หมดความหมายและความ
สำคัญในที่สุด และรู้สึกว่า การค้นหาข้อสนเทศจากคอมพิวเตอร์กระทำได้อย่างเร็วมาก
รวมทั้งรู้สึกว่าระบบสื่อสารข้อมูลและโทรคมนาคม คอมพิวเตอร์ และวัสดุย่อยส่วน ล้วน
เป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ เช่นกัน นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์เห็นด้วยว่า
ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปเป็น
บรรณารักษ์มีความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ และภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ควรผลิต
บรรณารักษ์ที่มีทักษะทางคอมพิวเตอร์ด้วย เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จำแนกตาม
ตัวแปรอิสระ คือ สภาพของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุด วุฒิการศึกษา
ประเภทงานที่รับผิดชอบ และประสบการณ์การทำงาน โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่า ตัวแปร
อิสระที่กล่าวข้างต้นจะมีผลทำให้ทัศนคติแตกต่างกัน แต่ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่าไม่สอดคล้อง
กับสมมติฐาน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยมี ๓ ประการ คือ ๑) ผู้บริหารห้องสมุดควรสร้างบรรยากาศของความร่วมมือในการทำงานกับระบบใหม่ ๆ โดยจัดทำในรูปแบบต่าง ๆ ดังเช่น การให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อส่งผลให้การดำเนินงานนำระบบอัตโนมัติมาใช้ในห้องสมุดประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ๒) แก่ปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการนำเทคโนโลยีสารนิเทศมาใช้ คือ งบประมาณห้องสมุดไม่เพียงพอ ควยวิธีขอความช่วยเหลือในเรื่องเงินทุนสนับสนุนหรืออุปกรณ์ทางเทคนิคใหม่ ๆ จากแหล่งเงินทุนต่างประเทศ และให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่งร่วมมือกันวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับการนำระบบอัตโนมัติมาใช้ในลักษณะช่วยงาน และ ๓) ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ เพื่อเตรียมบรรณารักษ์รุ่นใหม่ให้สามารถทำงานกับคอมพิวเตอร์ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Academic Librarians' Attitudes on Information
 Technology

Name Miss Srion Janeprapapong

Thesis Advisor Assistant Professor Nonglak Minaikit, Ph.D

Department Library Science

Academic Year 1985

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to study academic librarians' opinions and feelings on information technology and the library profession ; and 2) to compare academic librarians' attitudes among four variables : the state of taking information technology to use in the library, qualifications, types of responsibilities and experience in work.

Hypotheses are: 1) the attitudes of librarians among four groups: those who work in libraries which have used some information technology, those who work in libraries which plan to use it, those who work in libraries which have never used it and never plan to use it and those who work in libraries which have used some information technology and plan to use it in the future are different ; 2) librarians with a Bachelor's degree have different attitudes on information technology from ones with a higher degree ; 3) librarians with different responsibilities usually have different attitudes on information technology ; and 4) librarians with little experience usually have different attitudes on information technology from ones with more experience.

A survey research method was employed in this study. The data collecting method was a questionnaire survey. Each set of the questionnaires was distributed to three hundred and fourteen librarians who work in fifty-two central, faculty and campus libraries at nine universities in Bangkok. Two hundred and eighty-one librarians (84.49 percent) responded to the questionnaires.

The data analysis was calculated by using the frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, T-test and F-test, especially, F-test, whenever an item was significantly different at the level of $P < 0.05$. Another step was to test the differences in each group by the Scheffe method. A computer program on SPSS - Statistical Package for the Social Sciences was employed.

Results from this study indicate that the majority of librarians have positive attitudes on information technology and most of them have positive attitudes on library profession, such as, they agree that : information technology helps more quickly and easily the distribution of information ; librarians should cooperate with technology specialists in order to make the project of information technology a success ; librarians have little fear that information technology, especially, computer technology will destroy the library profession ; librarians feel that searching for information from a computer can be done quickly ; data communication and telecommunication system, computer and microform are beneficial. Besides, librarians agree that library science department should improve the curriculum in order to prepare graduate students with a working knowledge of computer.

Comparing librarians' attitudes on information technology with different independent variables : the state of taking information technology to use in the library, qualifications, types of responsibilities experience in work, according to the hypotheses these variables can make the attitudes different. But the majority of results are rejected the hypotheses.

Recommendations of this study are : 1) the library administrators should create a climate of cooperation in working with new systems by various methods, for example, continuous and systematical training, i.e. in order to succeed in the use of automation in the library ; 2) problem-solving with the budget, libraries should be supported both with capital and modern equipment from foreign foundations. Besides, each university library must cooperate in long range planning in networking ; and 3) the library science department should improve the curriculum in order to prepare new graduate students to work with computers.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง เสนอแนะแหล่งข้อมูล ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ในการให้ยืม หนังสือ เอกสารประกอบการวิจัย อาจารย์วิภาวรรณ มนูญิจ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในระหว่างการทดสอบแบบสอบถาม และ Mr. Robert Brander อาจารย์ภาควิชาภาษาอังกฤษที่ช่วยตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษ รวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วนิดา สุรวดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณทิมล กุลบุญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประยงค์ พิพัฒน์กิจจำนง ผู้เป็นประธาน และกรรมการตรวจงาน วิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อน ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกราบขอบพระคุณ บิคา มารดา และพี่สาว ที่ให้การ สนับสนุนทั้งทางด้านการเงิน และกำลังใจ นับแต่เริ่มเข้าเรียนจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์

ศรีอร เจนประภาพงศ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บท	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ค
บทที่	
๑ บทนำ.....	๑
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
สมมติฐานของการวิจัย.....	๔
ตัวแปรของการวิจัย.....	๔
ขอบเขตของการวิจัย.....	๕
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๗
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	๘
๒ ปรัชญ์นวัตกรรมการ.....	๑๐
เทคโนโลยีสารสนเทศกับงานห้องสมุด.....	๑๑
ความหมายและขอบเขตของเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	๑๑
ประเภทของเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	๑๑
คอมพิวเตอร์.....	๑๑
ความหมาย.....	๑๒
ประวัติและพัฒนาการของคอมพิวเตอร์ในงานห้องสมุด.....	๑๒
ประเภท.....	๑๓
ประโยชน์และข้อจำกัดของคอมพิวเตอร์กับงานห้องสมุด.....	๑๖

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

๒

ระบบสื่อสารข้อมูลและโทรคมนาคม.....	๑๗
ความหมาย.....	๑๗
องค์ประกอบ.....	๑๘
ช่องทางการส่งข้อมูล.....	๒๐
การนำระบบสื่อสารข้อมูลและโทรคมนาคมมาใช้ในห้องสมุด.....	๒๒
ไมโครกราฟิก.....	๒๔
ความหมาย.....	๒๔
ประวัติและพัฒนาการของไมโครกราฟิกในงานห้องสมุด.....	๒๔
ประเภท.....	๒๕
ประโยชน์และข้อจำกัด.....	๒๗
ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	๒๘
ผลกระทบทั่วไปที่มีต่อห้องสมุด.....	๒๘
ผลกระทบที่มีต่อผู้ใช้ห้องสมุด.....	๓๒
ผลกระทบที่มีต่อวิชาชีพบรรณารักษ์.....	๓๔
พฤติกรรมของมนุษย์และทัศนคติของบรรณารักษ์และกลุ่มวิชาชีพอื่น ที่มีต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ.....	๓๗
พฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ.....	๓๗
กระบวนการเผยแพร่ข่าวสาร.....	๓๘
การยอมรับข่าวสาร.....	๓๘
การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง.....	๔๒
ความหมาย.....	๔๒
สาเหตุของการต่อต้าน.....	๔๓
รูปแบบของการต่อต้าน.....	๔๔
การลดการต่อต้าน.....	๔๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๒	ทัศนคติของบรรณารักษ์และกลุ่มวิชาชีพอื่นที่มีต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ.....๕๗
	งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทัศนคติในสาขา
	บรรณารักษศาสตร์.....๕๘
	ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ.....๕๘
	ทัศนคติที่มีต่อไมโครกราฟิก.....๕๙
	งานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติในสาขาอื่น.....๕๘
๓	วิธีดำเนินการวิจัย.....๕๖
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....๕๖
	เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล.....๕๗
	การทดสอบแบบสอบถาม.....๕๘
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....๕๘
	การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....๖๐
๔	การวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน.....๖๒
	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....๖๒
	ข้อมูลทั่วไปของห้องสมุด.....๖๘
	ทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ.....๗๘
	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....๒๐๑
๕	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....๒๑๓
	สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....๒๑๓
	ข้อเสนอแนะ.....๒๓๑
	แนวทางการวิจัยในอนาคต.....๒๓๔
	ข้อจำกัดในการวิจัย.....๒๓๕
	บรรณานุกรม.....๒๓๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก.....	๒๔๗
ภาคผนวก ก.....	๒๔๘
ภาคผนวก ข.....	๒๕๑
ประวัติผู้เขียน.....	๒๗๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

๑	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามมหาวิทยาลัย.....	๖๓
๒	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	๖๔
๓	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประเภทงานที่รับผิดชอบ.....	๖๕
๔	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน.....	๖๖
๕	ประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	๖๗
๖	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสภาพของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุด.....	๖๘
๗	สภาพขอเชคเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน.....	๗๑
๘	เทคโนโลยีสารสนเทศที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครมีแผนงานจะนำมาใช้.....	๗๒
๙	ลักษณะงานที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการดำเนินงานห้องสมุด.....	๗๔
๑๐	ลักษณะงานที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครมีแผนงานที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการดำเนินงานห้องสมุด.....	๗๗
๑๑	เปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและวิชาชีพบรรณารักษ์ จำแนกตามสภาพของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุด.....	๘๐
๑๒	เปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและวิชาชีพบรรณารักษ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	๑๑๖
๑๓	เปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและวิชาชีพบรรณารักษ์ จำแนกตามประเภทงานที่รับผิดชอบ.....	๑๔๕
๑๔	เปรียบเทียบทัศนคติของบรรณารักษ์ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและวิชาชีพบรรณารักษ์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน.....	๑๗๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่

หน้า

๑๕ การจัดอั้นกับความสำคัญของอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการนำเทคโนโลยีสารนิเทศมาใช้ในการดำเนินงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย.....๒๐๐

๑๖ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....๒๐๒

 ก. เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารนิเทศมาใช้ในห้องสมุด.....๒๐๒

 ข. ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อวิชาชีพบรรณารักษ์.....๒๐๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่

หน้า

- ๑ ระบบสื่อสารข้อมูลและโทรคมนาคม ๑๘
- ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ... ๓๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย